

Емоційне вигорання визначається, як загальне психічне виснаження, що відображається на зниженні зацікавленості батьків життям дитини, поступовому згасанні мотивації, пов'язаної із стосунками з дитиною, зменшенні ефективності виконання батьківських обов'язків й розвитку загальних психосоматичних симптомів. Окрім того, емоційне вигорання у батьків дітей з особливими освітніми потребами можна визначити як психічне виснаження, що виникає на фоні хронічного стресу, викликаного ускладненим внутрішньо-сімейним спілкуванням та модифікованою організацією сімейного побуту й проявляється у зниженні адаптивності до нових сімейних особливостей спілкування, емоційному незадоволенні, відчутті емоційної перенапруги, спустошеності, вичерпаності власних емоційних ресурсів, тощо [1, с. 228].

Народження дитини з порушеннями у розвитку складно переживається батьками, викликає підвищення рівня психічної напруги та призводить до деяких змін емоційного стану. Ці зміни можуть мати як конструктивний, так і деструктивний характер. Питання про можливості оптимізації емоційного стану батьків, які виховують дітей з обмеженими можливостями здоров'я, ставляться до актуальних проблем сучасної спеціальної психології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухіна І. Емоційне вигорання у батьків дітей з особливими освітніми потребами: реалії та шляхи подолання. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2020. Вип. 17. С. 220-235.
2. Hintermair M., Sarimski K. Sozial-emotionale Kompetenzen hörgeschädigter Kleinkinder. Ergebnisse aus einer Studie mit zwei neueren Fragebogeninventaren für das 2. und 3. Lebensjahr. Zeitschrift für Kinder- und Jugendpsychiatrie und Psychotherapie. 2017. No. 45(2). P. 128-140.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У МАГІСТРІВ-ПСИХОЛОГІВ

Шуляр А. Л., Тесленко М. М.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
akvarelka4710@gmail.com*

Teslenkottm@gsuite.pnpri.edu.ua

Актуальність дослідження. В українському суспільстві за останнє десятиріччя система вищої освіти зазнала суттєвих змін. Виникає потреба у формуванні та розвитку висококваліфікованого працівника, професіонала своєї справи з високим рівнем культури. Тому у вищій школі сформувався якісно новий підхід до навчання, що спрямований на формування

та розвиток ключових компетенцій особистості, як суб'єкта професійної діяльності.

Мета роботи: теоретично вивчити та емпірично дослідити розвиток професійної ідентичності у психологів-магістрів; встановити залежність сформованості професійної ідентичності психологів-магістрів, рівня професійної спрямованості студентів та мотиву вибору професії.

В сучасній психології відсутній єдиний концептуальний підхід до вивчення проблеми професійної самоідентичності. Кожен із її дослідників звертається до різних рівнів узагальнення масиву інформації по цій проблематиці. Вочевидь визріла необхідність досліджень способів формування професійної ідентичності як комплексного психологічного феномена.

Професійна самоідентичність є активним особистісним проявом усвідомленого ставлення до обраної професії, позаяк оцінювання професійної самоідентичності відбувається на основі суб'єктивних показників, включаючи професійну самооцінку, професійне самовизначення, задоволеність працею, професією, кар'єрою, собою тощо.

Аналізуючи феномен професійної ідентичності, Ю. Поваренков у межах концепції професійного розвитку розглядає його як: провідну тенденцію становлення суб'єкта професійного шляху; емоційний стан особистості на різних етапах професійного шляху (ставлення до професійної діяльності і професіоналізації в цілому як засобу соціалізації, самореалізації і задоволення рівня домагань особистості, а також на основі ставлення особистості до себе як суб'єкта професійного шляху, як професіонала); підструктуру суб'єкта, професійного шляху, що реалізується у формі функціональної системи, спрямованої на досягнення певного рівня професійної ідентичності. Професійну ідентичність Т. Стефаненко сприймає як усвідомлення своєї тотожності з професійною спільнотою, її оцінкою, психологічною значущістю членства в ній, своєрідною ментальністю, відчуттям своєї професійної компетентності, самостійності та самоефективності (переживання своєї професійної цілісності та визначеності). Професійну ідентичність Т. Міщенко [6] визначає як розуміння людиною професії, сприйняття себе у професії, вміння добре та з користю для інших виконувати свої професійні функції.

У своїх працях Н. Кривоконь виділяє чинники, за допомогою яких здійснюється процес самоідентифікації в професії, вказуючи, що вони можуть мати як екзо- та ендогенний характер, бути керованими і некерованими, сприяти або заважати професійному становленню через самоідентифікацію [2].

Відмітимо, що більшість науковців зазначають, що професійна самоідентичність має неоднакове значення різних професій, але підкреслюють, що професійна ідентичність розвивається в ході навчання і саме професійна освіта є одним із витоків її формування. Роль професійної самоідентичності майбутнього психолога полягає в тому, що у нових соціально-економічних

умовах сучасний професіонал повинен володіти максимально вираженими професійними якостями, чітко ідентифікувати себе з власною професією та бути орієнтованим на постійний розвиток у соціальному середовищі. Розвиток припускає постійну спрямованість на професійне та особистісне зростання, відкритість до нових технологій [1].

Дослідження Г. Балл [1], Г. Любімова, А. Разумної [3] засвідчують той факт, що за час навчання у ЗВО, в майбутнього фахівця закладаються основи професіоналізму, формується потреба і готовність до безперервної самоосвіти в умовах, що змінюються.

Для виявлення особливостей становлення професійної самоідентичності нами було проведено попереднє констатувальне дослідження, в якому ми застосовувалися ряд методик: “Методика визначення рівня професійної спрямованості студентів” (Т.Д. Дубовицька); методика “Статуси професійної ідентичності” (А.А. Азбель та А. Грецового); “Методика вивчення мотивів вибору професії” (В. Семиченка).

У нашому дослідженні взяли участь психологи-магістри, які навчаються в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка на спеціальності 053 Психологія. Наші досліджувані було розділено на дві групи. Група №1 це студенти, що вступили на ОС Магістра на основі диплому бакалавра з психології, а група № 2 - це студенти, що вступили на ОС Магістра на умовах перехресного вступу.

Наше припущення полягає в тому, що бакалаври-психологи мають відмінний від досліджуваних групи №2 рівень професійної ідентичності ще на етапі вступу на ОС Магістр.

Проаналізувавши результати дослідження за методикою «Визначення рівня професійної спрямованості студентів» (Т.Д. Дубовицька) ми з'ясували, що більшість студентів з групи № 1 мають високий рівень професійної спрямованості 83,4% з цього ми можемо припустити, що вступ був обумовлений інтересом до майбутньої професії і бажанням працювати за обраною спеціальністю. Разом з тим, певна частина студентів даної групи, мають середній рівень професійної спрямованості 16,6%, це в свою чергу свідчить про те, що у цих студентів-бакалаврів спонукальним мотивом вступу, були поради друзів, сім'ї, зручне розташування університету. Щодо групи № 2, то всі студенти з цієї групи мають високий рівень професійної спрямованості, що обумовлено бажанням бути фахівцем у галузі психології. Тобто, за результатами даної методики, ми можемо констатувати, що студенти-магістранти, які вступали на умовах перехресного вступу навіть більш замотивовані щодо вступу у магістратуру, ніж бакалаври-психологи.

Наступні результати маємо за методикою «Статуси професійної ідентичності» (А. А. Азбель та А. Грецового). Серед студентів з групи № 1 сильно ви-

ражений показник сформованого статусу професійної ідентичності мають 33,3% опитаний студентів, такий самий відсотковий показник 33,3% мають студенти з вираженим вище середнього сформованого статусу професійної ідентичності. А середньо виражений і мало виражений мають по 16,6% студентів-магістрів. Натомість в групі № 2 картина протилежна оскільки 50% опитаних студентів мають виражений нижче середнього сформований статус професійної спрямованості. Виражений вище середнього сформований статус професійної ідентичності мають 12,5% та 25% мають студенти з виражений вище середнього рівнем професійної спрямованості. І лише 25% студентів-магістрів мають сильно вираженим рівнем сформованого статусу професійної ідентичності.

Сформований статус професійної ідентичності вказує на те, чи даним студентам властива готовність зробити усвідомлений вибір подальшого професійного розвитку. Тобто у студентів з високим рівнем професійної спрямованості присутня впевненість у правильності прийнятого рішення про їх професійне майбутнє. Цим статусом володіють люди, які пройшли через «кризу вибору» і самостійно сформували систему знань про себе і про своїх професійних цінностях, цілях і життєвих переконаннях. Саме і характеризує студентів-магістрів, що уже опанували спеціальність 053 Психологія на бакалаврському рівні.

За допомогою отриманих результатів емпіричного дослідження, які здійснювались за методикою «Вивчення мотивів вибору професії» (В. Семиченка) можемо констатувати факт, що в групі №1 усі 100% студентів-магістрів мають внутрішні індивідуально значущі мотиви, у майбутньому такі фахівці працюють самостійно із задоволенням, без зовнішнього тиску та зорієнтовані на особистісному саморозвитку. Натомість в групі №1 внутрішні індивідуально значущі мотиви мають 83,4% досліджуваних і 12,6% студентів-магістрів мають внутрішні соціально значущі мотиви, що може свідчити про усвідомлення професії психолога як соціально-значущої професії.

Висновок: У ході проведеного дослідження, було виявлено, що у студентів-магістрів є переважно високий рівень професійної ідентичності. Студентам з високим рівнем професійної ідентичності притаманний сформований статус, який вказує на те, що у них присутня впевненість у правильності прийнятого рішення про їх професійне майбутнє. Дослідження мотивації вибору професії вказують на те, що внутрішні індивідуально значущі мотиви наявні у майже у всіх членів магістрів-психологів

Перспективи наших подальших досліджень будуть зорієнтовані на визначення факторної ваги структурних компонентів професійної самоідентичності майбутнього психолога.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта : Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. Рівне: «Ліста-М», 2003. 128 с.
2. Кривоконь Н.І. Соціально-психологічні чинники професійної самоідентифікації фахівців системи захисту населення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.05 «Соціальна психологія». К., 2002. 20 с.
3. Разумна А. Г. Персоніфікація і персоналізація в структурі професійної ідентичності майбутніх психологів, які набувають другу вищу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Психологічні науки. 2016. Вип. 3 (2). С. 81-86.

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ОБРАЗАМИ ТВАРИН У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ

Яновська Т. А.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
yanovska71@gmail.com*

Сьогодні навколишній світ неможливо представити без тварин, які кожного дня оточують людей. Людина постійно взаємодіє з ними, бачить їх образи, слухає музику з використанням звуків природи. На сьогодні не лише в сучасній медичній, а й в художній літературі зафіксована достатня кількість випадків, коли безпосередній контакт тварин з людиною призводить до покращення фізичного й психоемоційного самопочуття, зокрема, останнього при прояві будь-яких психічних або фізіологічних захворювань. Такий терапевтичний вплив, що є частиною процесу одужання, отримав назву анімалотерапії – виду терапії, який використовує тварин та їх образи для надання психотерапевтичної допомоги [2, с. 240].

Часто в анімалотерапії використовуються не лише самі тварини, але й їх символи: образи, малюнки, іграшки та, навіть, звуки. Терапевтичний ефект здійснює не лише споглядання картинок і фігурок, але й їх виготовлення: малювання, ліпка, фотографія. Навіть звичайне візуальне спостереження за живими істотами є корисним, так як воно розслаблює й дає велику кількість естетичних хвилювань. Такий терапевтичний напрямок є особливим комплексом, який включає психологічний й фізіологічний вплив. Майже всі його учасники не сприймають спілкування із живими істотами як лікування, а це, в свою чергу, дозволяє встановити більш довірливий контакт та забезпечити високу мотивацію людини. Анімалотерапія як метод соціальної реабілітації практично не має обмежень.